

TOHOLAMPI SÄRKIMÄKI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1997

TOHOLAMPI SÄRKIMÄKI

KIVIKAUTINEN ASUINPAIKAN KOEKAIVAUS

1997

SIMO VANHATALO

1997

1997

Arkkiv. 53/16.2.1998

M

Toholampi Särkimäki

Kivikautisen asuinpaikan
koekaivaus

Simo Vanhatalo 1997

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Särkimäki (SKL: Hautakangas)
 Muinaisjäännöslaji: kivistinen asuinpaikka
 SKL-numero: 3
 Inventointinumero: 3 (v. 1973)

Lääni: Länsi-Suomen lääni
 Kunta, kunnanumero: Toholampi 084
 Kylä, kylännumero: Toholampi 040
 Tila, rek.no: Hautakangas 36:6
 Kiinteistötunnus: 0849-0401-36-6
 Maanomistaja: Irja Särkimäki
 Katuosoite: Sykäräisentie 116
 Postinumero, -toimipaikka: 69300 Toholampi

Gt-kartta: 10
 Peruskartta: 234204 Toholampi

Peruskoordinaatit: X: 707314 ±10m
 Y: 251552 ±10m
 Z: 82.5-85 m mpy

DGPS-koordinaatit: Xdgps: ±2m N:
 Ydgps: ±2m E:
 Zdgps: m mpy

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä
 Tutkimusaika: 16/06/97-27/06/97
 Tutkimustapa: koekaivaus, koekuopat
 Tutkimusala / kaivausala: 1500 / 26 m²

Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Sari Vilhunen, HuK
 Kaivajat: 5, kunnan palkkaamia nuoria

Kaivauslöydöt: KM 30766:1-35 diar. 27/01/98

Valokuvat: 107703-107710, kuvat s. 13-14
 Diat: 36815-36833

Kartat: Yleiskartta 1:500, A4, s. 10; tasokartta 1:10, koekuoppa 10, taso 3, A4, s. 11; profiilikartta 1:10, koekuoppa 10, A4, s. 12

Peruskarttaote: PK 234204 Toholampi, pain. 1984, s. 9
 Gt-karttaote: GT 1, pain. 1990, s. 8
 Muut karttaotteet:

Aikaisemmat kaivaukset: -
 inventoinnit: A. Moisala 1973
 tarkastukset: -
 muut tutkimukset: -
 muut tiedot: -
 löydöt: Toholammin kk:n kansakoulu; 3 talttaa. Toholammin yhteiskoulu; tasatalta. Toholammin kotiseutuyhdistys; tasatalta
 KM 19355; tasatalta, hiottujen kiviesineiden katkelmia
 KM 19723; kivi kirves, kvartsia

Lähistön muinaisjäännökset: Ahomäki ym. (ks. inv. 1973, tark. 1993)
 Lähistön löydöt: KM 27762, KM 27764 (inv. 1993)

Omakotitalon laajentaminen

KOHTIEN SIJAINTI JA KUVAUS

Särkimäen kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 2.1 km itäkaakkoon Toholammin kirkosta, Lestijoen itärannalla.

Särkimäen (Hautakankaan) tilan rakennukset sijoittuvat savipeltojen ympäröimälle moreeni-niemekkeelle. Aikaisemmat löydöt ovat tulleet asuinrakennuksen kaakkoisreunasta ja pihapiirin kasvimaasta ja lähistön savisilta rinnepellon (Toholammin kirkonkylän kansakoulun, yhteiskoulun ja kotiseutuyhdistyksen kokoiemat, KM 19355:1-6 ja KM 19723:1-4).

Pihapiiriä ympäröi luode-kaakko -suuntaiset kuusiaidat. Asuinrakennuksen länsipuolella on kasvimaata sekä kukkapenkkejä (ks. yleiskartta, kuvat 1-4 ja diat 36815-36817, 36821-36825).

Asuinrakennuksen suunnitellut laajennukset sijoittuivat talon kaakkois- ja luoteisseinien jatkeiksi. Autotalli oli suunniteltu talon liiterinpuoleiselle seinustalle. Pihamaa oli tasaista nurmikkoa. Talon länsipuolella, kukkapenkin luoteispäässä on ollut tervahauta (ks. yleiskartta).

Merenranta on ollut Särkimäen kohdalla noin 6000 vuotta sitten eli kampakeraamisen ajan alussa. Vesi on aikoinaan huuhtonut mäenlaen hienomman maa-aineksen ja jäljelle on jäänyt moreeni ja karkea hiekka. Mäkeä ympäröivien peltöjen maaperä on savea. Alueella ei ollut enää koskemattomaa maata eli koko mäenlaki on muokattu aikojen kuluessa monissa rakennus- ja maanviljelystyöissä.

Särkimäen luoteispuolella Lestijoki, Sarkoja- sekä Kivioja-purot yhdistyvät ja muodostavat avaran jokilaaksomaisen.

KAIVAUSMENETELMÄT

Suunnitellulle rakennuksen laajennuspaikoille ja sen lähiympäristöön tehtiin 5-10 metrin välein 1 x 1 m kokoisia koekuoppia yhteensä 26 kappaletta. Aikaisempien kiviesineiden löytökohdan läheisyyteen suunnitellun autotallin paikalle tehtiin tiheämpi koekuoppaverkosto, jota laajennettiin noin 9 m²:n suuruisiksi tasokaivausalueeksi (ks. yleiskartta). Samoin koekuoppaa 10 laajennettiin 2 m²:n kokoiseksi. Kuopat kaivettiin 40-55 cm:n syvyisiksi. Kaivettujen koekuoppien pinta-ala oli yhteensä 27 m². Koekuopat numeroitiin 1-16. Löytöjen vähäisyyden takia niille ei laadittu erityistä XY-koordinaatistoa (ks. yleiskartta).

Kaivausvälineinä käytettiin turpeenpoistossa lapioita ja syvempiä kerroksia kaivettaessa lastoja. Kiintopisteen korkeuslukuna käytettiin Toholampi-Lestijärvi -maantien (no: 7593) Sarkojan sillan korkeuslukua, joka saatiin Tielaitokselta.

Lähistön avoimet maanpinnat, maantien leikkaukset ja pelto-ojien reunat tarkastettiin silmämääräisesti.

Piha-alueesta ja sen ympäristöstä piirrettiin yleiskartta mittakaavaan 1:500. Koekuopasta 10 piirrettiin tasokartta mittakaavaan 1:10. Tutkimusalueelta otettiin 8 valokuvaa ja 19 diakuvaa.

Kiinteitä, selvästi kivikautiseen asuinpaikkaan kuuluvia rakenteita, kuten tulisijojen palaneita kiviä, ei löydetty. Koekuopan 10 ja sen laajennuksen kivikkoisessa maassa havaittiin hiiltä ja noenvärjäämä kerros heti turpeen alapuolella (ks. profiili-, tasokartta ja kuva 6). Vahvemman hiilikerroksen paksuus oli 1-5 cm. Tämän alla oli aaltomaisina vyöhykkeinä nokista likamaata ja punaruskeaa palanutta hiekkaa. Hiilikerroksen laajuus ja sen esiintymiskorkeus herätti epäilyt muodostuman iästä. Hiili on todennäköisimmin talon länsipuolella olevasta tervahaudasta. On myös mahdollista, että tälläkin kohtaa on poltettu tervaa tai hiiliä. Runsas isohkojen kivien esiintyminen ei myöskään sovi kivikautisen asuinpaikan tulisijojen läheisyyteen. Koekuopasta ei tullut mitään ajoittavia löytöjä.

Talon länsipuolisen kasvimaan reunaa tehdyissä koekuopissa 1 ja 2 oli savea (kuva 8). Saven esiintyminen lakkaa taloa kohti noustaessa, arviolta 85.5 m mpy korkeudella maaperä muuttuu soraksi ja karkeaksi hiekkaksi. Tämä korkeus voi olla myös kivikautisten kvartsien löytökorkeus. Osa kvartseista on voinut jo muinoin huuhtoutua alemmaksi savivyöhykkeelle. Aikaisemmin pelloilta kerätyt kvartsit (alanumerot: 8-35) ovat tältä savialueelta (kuva 1-2).

Koekuopissa turpeen paksuus vaihteli 2-10 cm, joka johtui nurmikon kasvualustan kuivuudesta, pihan ja sen teiden käytöstä. Koekuopan 10 profiilissa näkyi pihatien ajourien painaumat (ks. profiilikartta). Koekuopissa ei ollut huuhtoumiskerrosta. Ruskeassa hiekkakerroksessa oli suurehkoja kiviä, halkaisijaltaan jopa 50 cm (kuva 5 ja 7). Talon koillisseinustalla oli paikallaan säilynyt maakivi (kuva 3 ja 5). Talon pohjoisnurkan koekuopassa 5 näkyi vanhoja peitettyjä ja sekoittuneita maakerroksia (kuva 7).

LÖYDÖT JA LÖYTÖMÄÄRÄT

Kaivauslöytöjä tuli vain koekuopista 3, 12 ja 19, joiden yhteinen löytömäärä oli 5 kpl, 50.2 g. Koekuopasta 19 löytynyt hioimenkatkelma voi olla nykyaikaisesta hioimesta vaaleanruskean materiaalin perusteella. Muut koekuoppalöydöt ovat sädekviliusketta ja kvartseja. Nämä ajoittunevat kampakeraamisen ajan alkuun. Löydöt tulivat 8-35 cm:n syvyydestä, 86.09-86.30 m mpy korkeudelta. Saviastianpaloja ei löydetty yhtään kappaletta.

Irto löytöaineisto koostuu kvartsi-esineistä ja -iskoksista. Nämä on kerätty asuinrakennusta ympäröiviltä kasvimaalta ja pelloista usean vuoden aikana. Irto löytöjen kvartsimateriaali on keskimääräistä parempaa laatua. Esineiksi käyttötarkoituksen perusteella luokiteltuja löytöjä oli yhteensä 21 kpl, 131 g.

LÖYTÖMÄÄRÄT KAPPALEINA:

ESINE	KOEKUOPAT			IRTO- LÖYDÖT	YHTEENSÄ
	3	12	19		
HIOIMEN KATKELMA			1		1
KIVIESINEEN KATKELMIA		1	1		2
KVARTSI-ISKOKSIA	2		1	52	55
KVARTSIITTI-ISKOKSIA				2	2
KVARTSIKAAPIMIA			1	4	5
KVARTSILOHKAREITA				4	4
KVARTSIPURASIN			1		1
KVARTSISÄLEITÄ				2	2
KVARTSIUURTIMIA				14	14
KVARTSIVEITSI				3	3
KVARTSIYTIMIÄ				1	1
YHTEENSÄ	2	1	5	82	90 kpl

ESINE	KOEKUOPAT			IRTO- LÖYDÖT	YHTEENSÄ
	3	12	19		
HIOIMEN KATKELMA			33		33.0
KIVIESINEEN KATKELMA		19	5		24.0
KVARTSI-ISKOKSIA	2		0.2	559	561.2
KVARTSIITTI-ISKOKSIA				51	51.0
KVARTSIKAAVIN			4	43	47.0
KVARTSILOHKAREITA				707	707.0
KVARTSIPURASIN			8		8.0
KVARTSISÄLEITÄ				13	13.0
KVARTSIUURTIMIA				70	70.0
KVARTSIVEITSI				19	19.0
KVARTSIYTIMIÄ				33	33.0
YHTEENSÄ	2	19	50.2	1495	1566.2 g

LÖYTÖJEN SUHTEELLINEN JAKAUMA KAPPALE- JA PAINOMÄÄRIEN MUKAAN
(kaivauslöydöt ja mukaan otetut irtolöydöt)

ESINE	KPL	%KPL	PAINO	%PAINO
HIOIMEN KATKELMA	1	1.1%	33.0	2.1%
KIVIESINEEN KATKELMA	2	2.2%	24.0	1.5%
KVARTSI-ISKOKSIA	55	61.1%	561.2	35.8%
KVARTSIITTI-ISKOKSIA	2	2.2%	51.0	3.3%
KVARTSIKAAVIN	5	5.6%	47.0	3.0%
KVARTSILOHKAREITA	4	4.4%	707.0	45.1%
KVARTSIPURASIN	1	1.1%	8.0	0.5%
KVARTSISÄLEITÄ	2	2.2%	13.0	0.8%
KVARTSIUURIN	11	12.2%	67.0	4.3%
KVARTSIUURTIMIA	3	3.3%	3.0	0.2%
KVARTSIVEITSI	3	3.3%	19.0	1.2%
KVARTSIYTIMIÄ	1	1.1%	33.0	2.1%
YHTEENSÄ	90	≈100%	1566.2 g	≈100%

YHTEENVETO

Särkimäeltä on vuosina 1934-36 löytynyt useita kiviesineitä. Niiden perusteella on oletettu, että paikalla on kivistä asuinpaikka. Kesän 1997 koekaivauksissa ei kuitenkaan havaittu merkkejä kiinteästä kivistä asuinpaikasta. Kaivauslöytöjen määrä jäi myös vaatimattomaksi, vain 5 löytöä kolmesta koekuopasta.

Tutkittavia alueita ei voitu valita parhaiden irtolöytöpaikkojen mukaan, vaan kaivaminen oli keskitettävä rakennuksen laajennuspaikoille.

Kaivauksissa todettiin talon länsipuolella olleen tervahaudan paikka. Sen käytöstä saatiin merkkejä laajemmaltakin alueelta, kuten talon etelänurkalle kaivetun, koekuopan 10 hiili- ja nokimaaläikät osoittavat.

Kohteen todennäköinen kivistä asuinpaikka ei ole säilynyt ehjänä, vaan se on tuhoutunut osittain jo asuinrakennusta (1930-l.) tehtäessä ja viljelysmaita raivattaessa. Kivikauden aikana, noin 6000 vuotta sitten, Lestijoki oli Särkimäen kohdalla 1 km leveä, nyt se on vain 30 m:n levyinen uoma. Muinaisen suurjoen tulviminen, se on saattanut myös tuhota rantojen asuinpaikkoja.

Kohteen rakentamishankkeille ei siis ole muinaismuistolain asettamia esteitä (kirje 156/304/1997). Maanomistaja on luvannut seurata mahdollisia esilletulevia löytöjä ja kiinteitä rakenteita.

Helsinki 5/02/98

Simo Vanhatalo, HuK

VALOKUVA- JA DIALUETTELO

Toholampi Särkimäki

kuvaaja: S. Vanhatalo 1997
negatiivikoko: 6x6

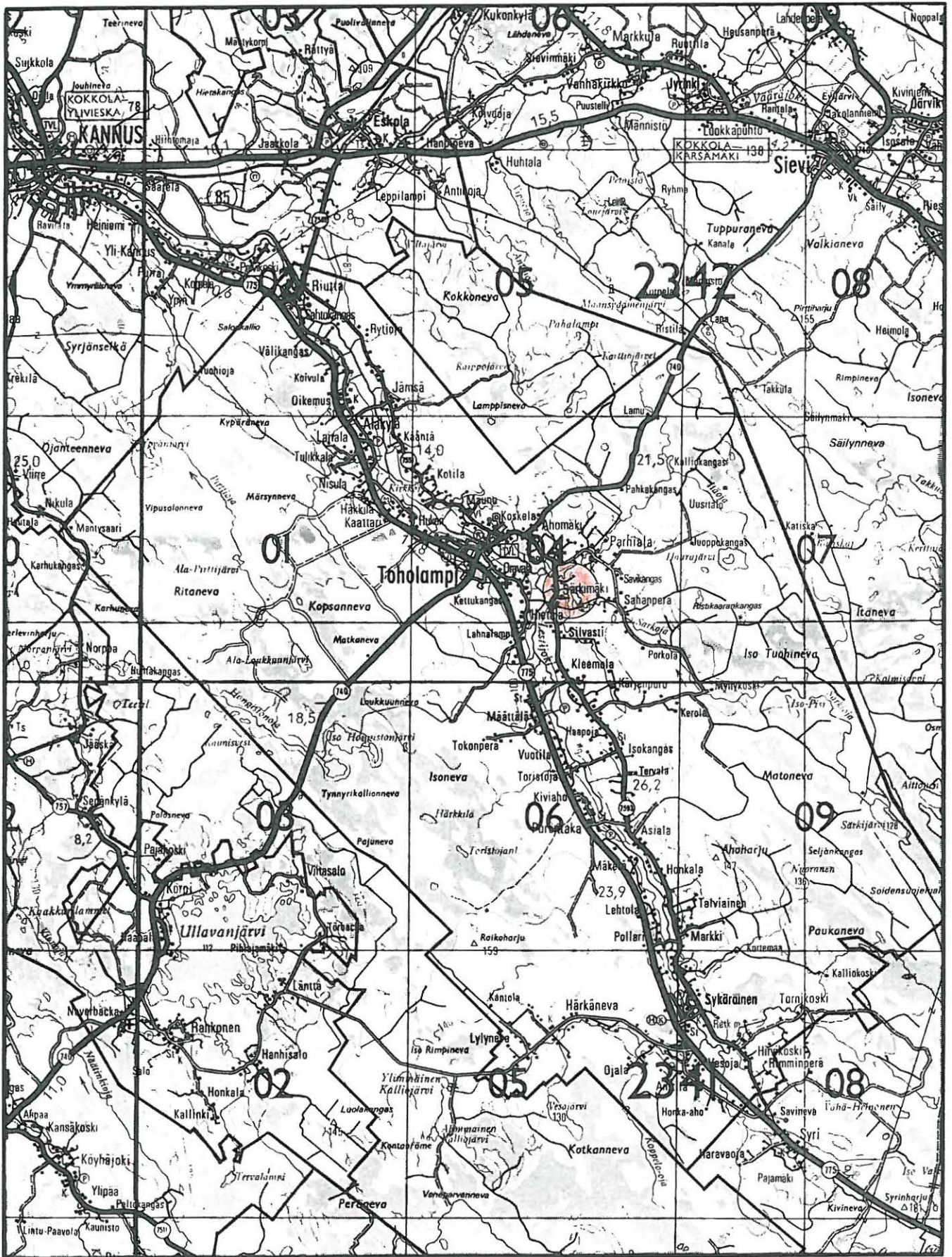
- F.107703 / K.1 Yleiskuva Särkimäen tilasta, josta talon perustuksia kaivettaessa v. 1934-36 löytyi kolme kivitalttaa sekä talon ja oikeanpuoleisen kuusiaidan väliseltä alueelta v.1973 kivilaji-iskoksia ja kvartssia, kuvattu luoteesta.
- F.107704 / K.2 Kvartsien irtolöytöpaikka sijaitsee kuusiaidan vasemmalla puolella, kuvattu pohjoisesta.
- F.107705 / K.3 Autotallin rakennuspaikka on suunniteltu talon kaakkoispuolelle seinän vieressä, kuvattu eteläkaakosta.
- F.107706 / K.4 Autotallin suunniteltu rakennuspaikka talon kaakkoispuolella, koekuopat 10 ja sen laajennus, 21, 22 ja 23 sekä kaivausalue (koekuopat 11-20), kuvattu lounaasta.
- F.107707 / K.5 Kaivausalue (koekuopat 11-20), syvyys 35 cm, kuvattu lounaasta.
- F.107708 / K.6 Koekuoppa 10, syvyys 30 cm (taso 3), kuvattu lounaasta.
- F.107709 / K.7 Koekuoppa 5, syvyys 50 cm, kuvattu luoteesta.
- F.107710 / K.8 Koekuoppa 1, syvyys 50 cm, kuvattu luoteesta.
- D.36815 Yleiskuva Särkimäen tilasta, josta talon perustuksia kaivettaessa v. 1934-36 löytyi kolme kivitalttaa. Talon ja oikeanpuoleisen kuusiaidan väliseltä alueelta löytyi v.1973 kivilaji-iskoksia ja kvartssia, kuvattu luoteesta.
- D.36816 Kvartsien irtolöytöpaikka sijaitsee kahden kuusiaidan välisellä alueella talon lounaispuolella, oikealla saunarakennus, kuvattu eteläkaakosta.
- D.36817 Kvartsien irtolöytöpaikka ylempää katsottuna, taustalla Lestijoen varren peltoaukeita, kuvattu itäkaakosta.
- D.36818 Särkimäen tilan länsirinnettä, taustalla Lestijokilaaksoa, kuvattu idästä.
- D.36819 Yleiskuva Särkimäen tilan luoteisrinteestä, kuvattu kaakosta.
- D.36820 Särkimäen naapuritilat Uusitalo ja Vanhatalo lounaassa, kuvattu koillisesta.
- D.36821 Tilan koillisrinnettä, kuvattu kaakosta.
- D.36822 Autotallin rakennuspaikka on suunniteltu talon kaakkoispuolelle seinän vieressä, kuvattu etelästä.
- D.36823 Autotallin suunniteltu rakennuspaikka, kuvattu lounaasta.
- D.36824 Koekuopat 22 ja 23 sekä kaivausalue (koekuopat 11-20) autotallin suunnitellulla rakennuspaikalla, kuvattu eteläkaakosta.
- D.36825 Kivilaji-iskoksia ja kvartssia löytyi v. 1974 myös talon lounaispuolelta kukkapenkistä ja puutarhasta, kuvattu kaakosta.
- D.36826 Koekuoppia 21 (edessä) ja 10 kaivetaan, kuvattu itäkaakosta.
- D.36827 Koekuoppaa 7 kaivetaan, kuvattu koillisesta.
- D.36828 Talon luoteispuolelle suunnitellun laajennuksen rakennuspaikka purettavan kuistin paikalla, kuvattu lännestä.

VALOKUVA- JA DIALUETTELO

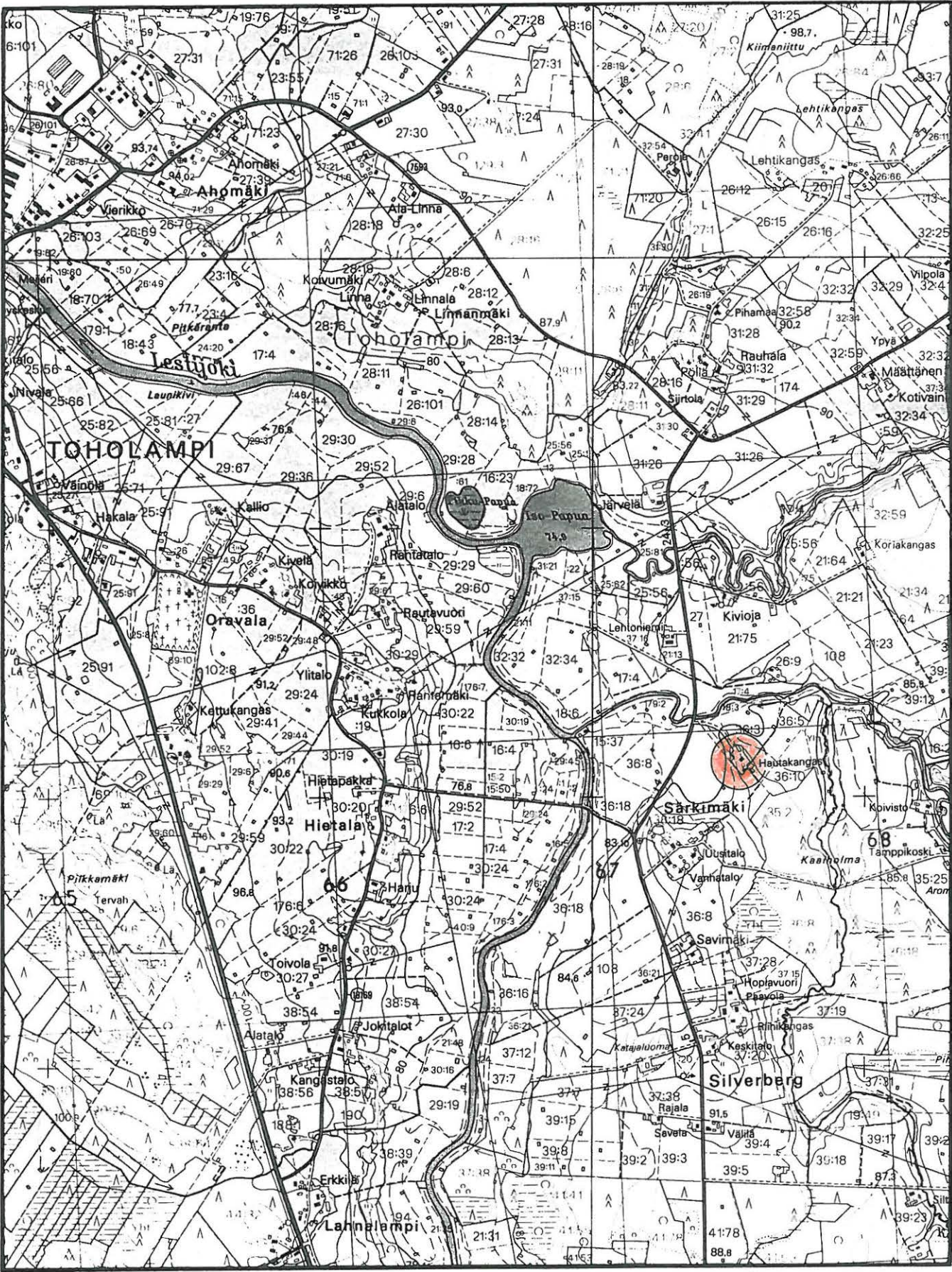
Toholampi Särkimäki

kuvaaja: S. Vanhatalo 1997
negatiivikoko: 6x6

- D.36829 Koekuopat 3 ja 5 talon laajennuksen rakennuspaikalla sekä 6 edempänä vasemmalla, kuvattu luoteesta.
- D.36830 Särkimäen tilan omistaja Irja Särkimäki talonsa edustalla, kuvattu luoteesta.
- D.36831 Kaivausalue (koekuopat 11-20), syvyys 35 cm, kuvattu lounaasta.
- D.36832 Koekuoppa 10, syvyys 30 cm (taso 3), kuvattu lounaasta.
- D.36833 Koekuoppa 22, syvyys 30 cm, kuvattu lounaasta.

Toholampi Särkimäki
Pk 234204 Toholampi p. 1984
X: 707314 Y: 251552 ±10m Z: 82.5-85

TOHOLAMPI Särkimäki

Simo Vanhatalo 1997

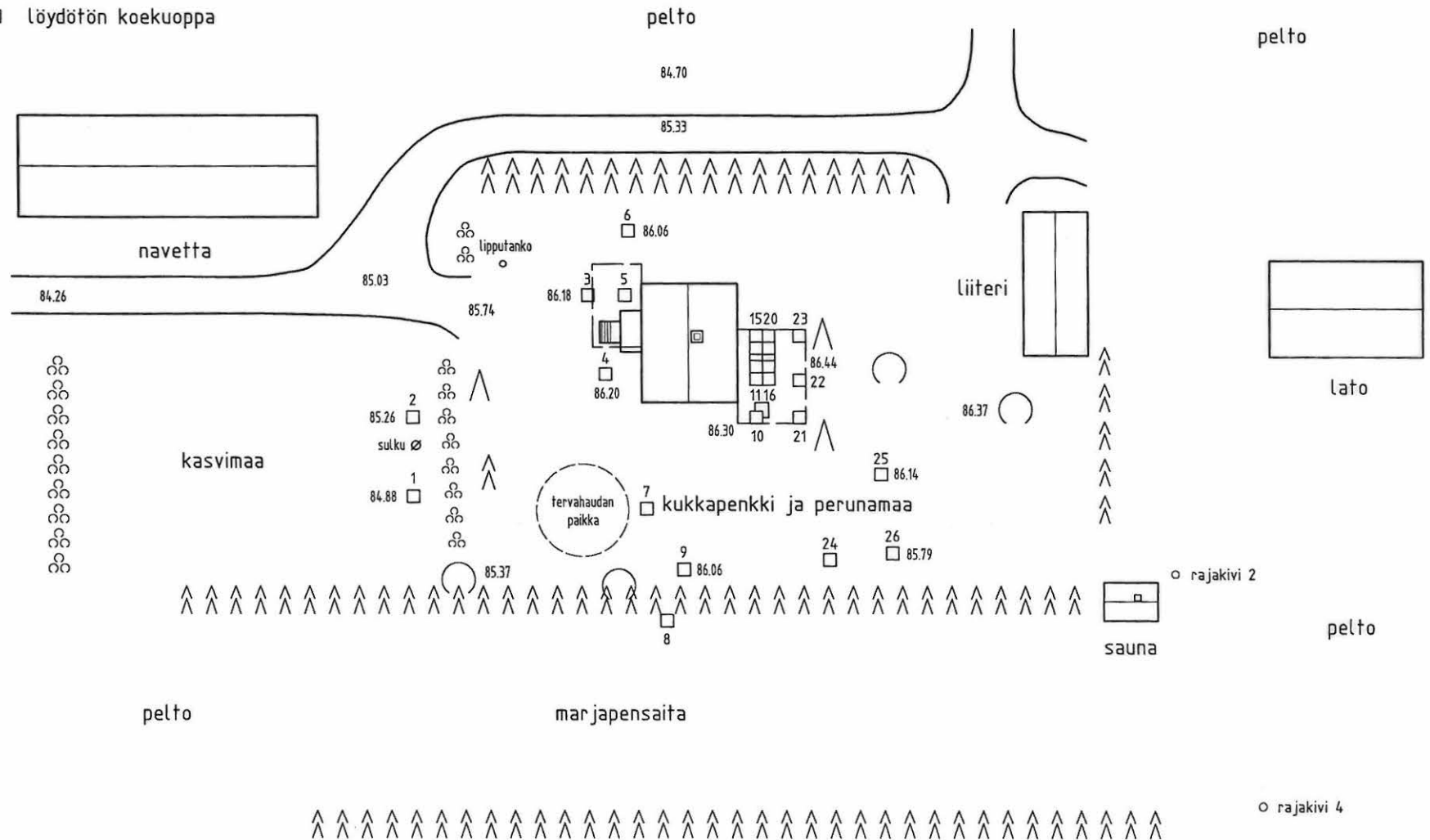
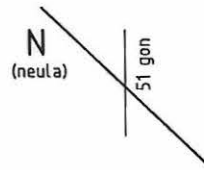
yleiskartta 1:500

piirt. Sari Vilhunen / Simo Vanhatalo TScad

 suunniteltu rakennuslaajennus

 löydöllinen koekuoppa

 löydötön koekuoppa

o rajakivi 4

TOHOLAMPI Särkimäki

Simo Vanhatalo 1997

koekuoppa 10, mk 1:10

piirt. Sari Vilhunen

0 10 20 30 cm

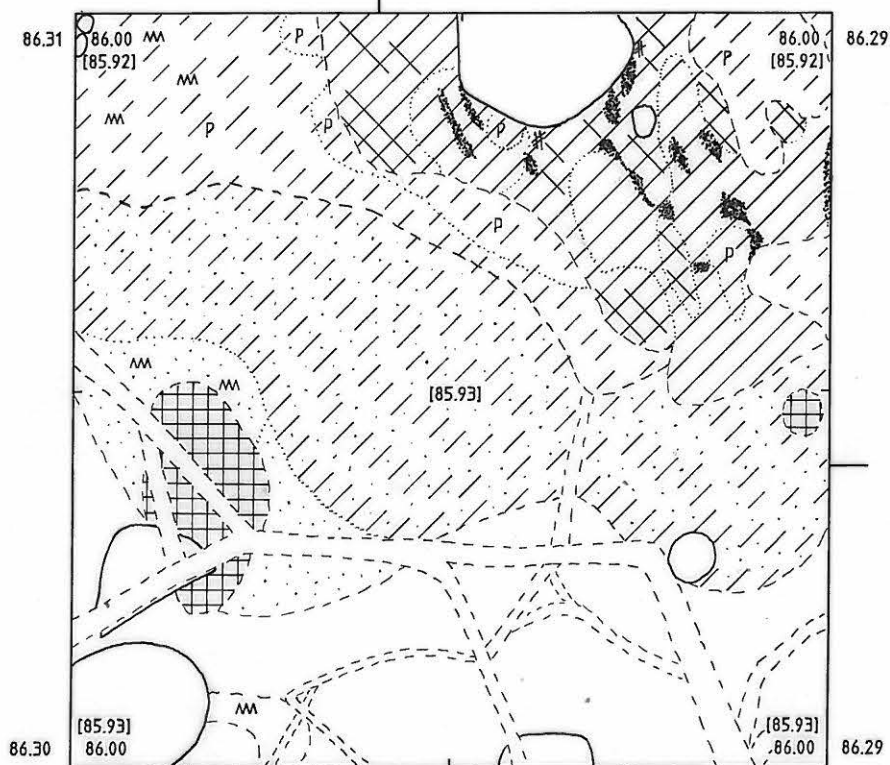
N
(neula)

51 gon

	likamaa		kova hiekka
	nokimaa		karkea hiekka
	hiili		puhdas hiekka
	palanut hiekka		ruoste
	punaruskea hiekka		juuri

Taso 3, syvyys maanpinnasta 30 cm

koekuopan laajennus, ei piirretty

TOHOLAMPI Särkimäki

Simo Vanhatalo 1997

koekuoppa 10

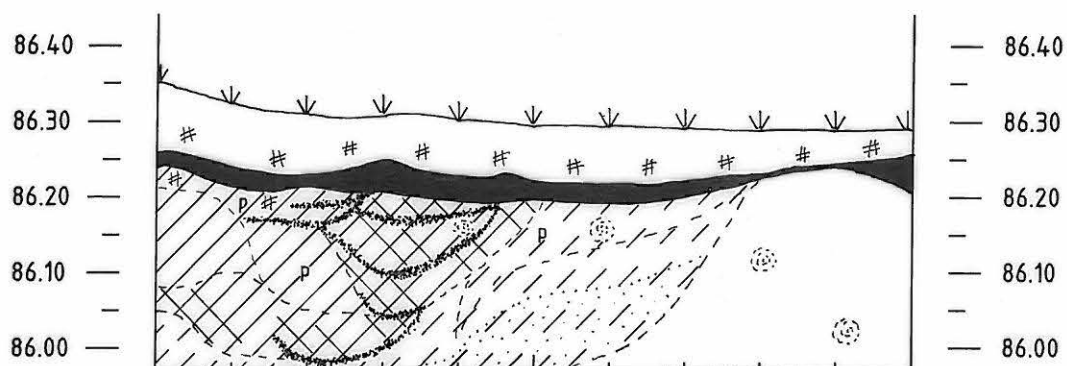
profiilikartta, mk 1:10

0 10 20 30 cm

piirt. Sari Vilhunen

	likamaa		punaruskea hiekka
	nokimaa		turve
	hiili		puhdas hiekka
	hiilikerros		juuri
	palanut hiekka		karkea hiekka

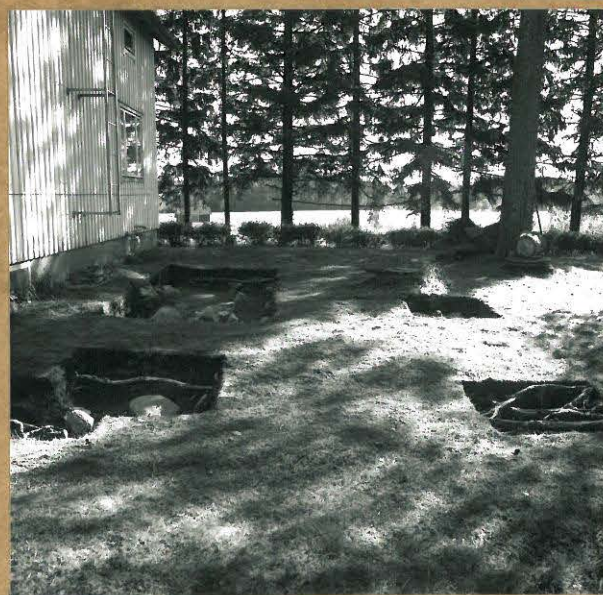
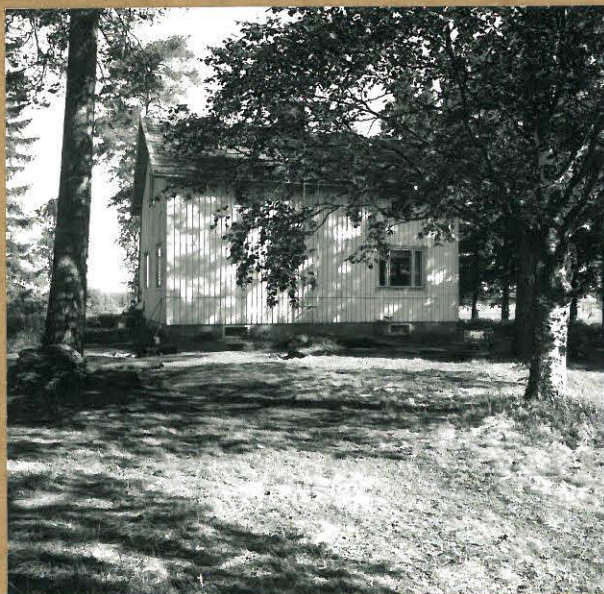
koillis-lounais -suuntainen profiili luoteesta

KUVA 1. F 707703
 YLEISKUVA SÄRKIMÄEN TILASTA, JOSTA TALON
 PERUSTUKSIA KAIVETTAESSA V. 1934-36
 LÖYTYI 3 KIVITALUTTA SEKA" TAZON JA OIKE-
 ANPUOLEISEN KUUSIMÄENTÄN VÄLISELTÄ ALUEL-
 TA V. 1973 KIVILAJI-ISKOKSIA JA KUARTSIA,
 KUVATTU LUOTEESTA.

KUVA 2. F 707704
 KUARTSIEIN IRTOLÖYDÖPAIKKA
 SIAITSEE KUUSIMÄENTÄN VASEMMALLA
 PUOLELLA, KUVATTU PONOISESTA.

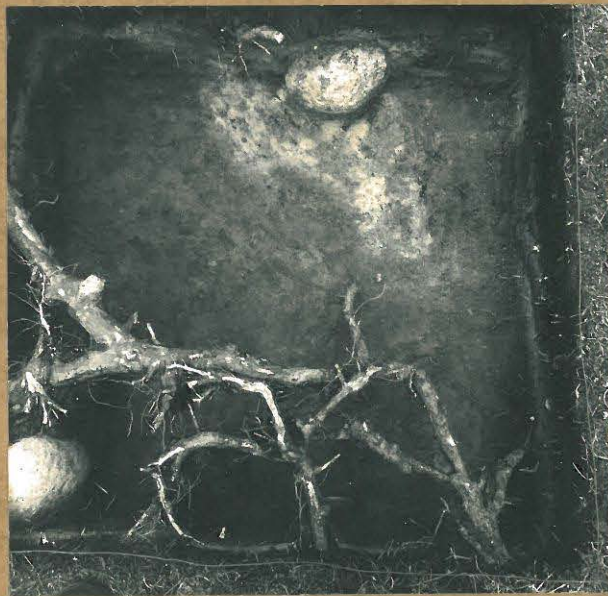

KUVA 3. F 707705
 AUTOTALLIN RAKENNUSPAIKKA ON SUUN-
 NITELTU TALON KAAKKOISPUOLELLE
 SEINÄN VIERESSÄ, KUVATTU ETELÄ-
 KAAKOSTA.

KUVA 4. F 707706
 AUTOTALLIN SUUNNITELTU RAKENNUS-
 PAIKKA TALON KAAKKOISPUOLELLA,
 KOEKUOPAT 10 JA SEN LAAJENNUS,
 21, 22 JA 23 SEKA" KAIVAUKSELLE
 (KOEKUOPAT 17-20), KUVATTU
 LOUNPASTA.

KUVA 5. F 107707
 KAIVAUSALUE (KOEKUOPAT 11-20),
 SYVYYS 35 CM, KUVATTU
 LOUNAASTA.

KUVA 6. F 107708
 KOEKUOPPA 10, SYVYYS 30 CM
 (TASO 3), KUVATTU LOUNAASTA.

KUVA 7. F 107709
 KOEKUOPPA 5, SYVYYS 50 CM,
 KUVATTU LUOTEESTA.

KUVA 8. F 107710
 KOEKUOPPA 1, SYVYYS 50 CM,
 KUVATTU LUOTEESTA.